

30. 11. 2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö

LAUSUNTO

24.11.2011

no. .... /
TEM/3077/00.06.01/2011

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö (61/010/2011) koskien vuoden 2012 hyvitysmaksun soveltamisalaa ja suuruutta

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) lausuu kunnioittavimmin opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) hyvitysmaksua koskevasta asetusehdotuksesta seuraavaa.

Tekijänoikeuslain 26 a § 2 mom mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään, liikenne- ja viestintäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön annettua asiasta lausuntonsa, mitkä laitteet kuuluvat I momentissa tarkoitetun maksun piiriin ja mikä on maksun suuruus.

OKM esittää, että hyvitysmaksun soveltamisalaa laajennetaan ja korvaustasoja nostetaan. Uusina tuoteryhminä korvauksen piiriin tuotaisiin tietokoneet ja mediasoittimilla varustetut matkapuhelimet. Uusien tuoteryhmien lisäksi vanhoihin tuoteryhmiin luotaisiin uusia maksukategorioita tallennuskapasiteetiltaan suuremmille laitteille. Muutosten arvioidaan nostavan hyvitysmaksun tuoton vuositasolla 15 miljoonaan euroon (tuotto vuonna 2010 oli 6.8 milj. euroa). Lisäksi esitetään, että asetus olisi aikaisemmista asetuksista poiketen voimassa toistaiseksi.

Tekijänoikeuslain 26 a §:n sanamuoto edellyttää, että maksun piiriin kuuluvia tallennusalustoja tai laitteita käytetään merkittävässä määrin yksityiskopioiden valmistamiseen. TEM toteaa, että asetusehdotuksen lainmukaisuuden arviointia vaikeuttaa sekä yksityiskopion määritelmää että sanojen ”merkittävässä määrin” merkitystä koskevat erilaiset tulkinnat. Tulkintojen erilaisuus johtaa ensinnäkin hyvin erilaisiin arvioihin nykyisin hyvitysmaksulla korvattavan yksityisen kopioinnin todellisesta laajuudesta, taloudellisesta arvosta ja kehityssuunnasta. Toisaalta on vaikea kiistattomasti määrittää mitä tallennusalustoja ja laitteita maksun tulisi koskea. Edellä mainitut ongelmat tulevat hyvin esiin eri intressiryhmien OKM:lle antamissa lausunnoissa. Kolmannen ongelman muodostaa maksun piiriin kuuluvien laitteiden määrittelyn tulkinnanvaraisuus.

TEM ei edellä mainituista syistä lähde arvioimaan ehdotuksen yksityiskohtia. Tulkinnallisten vaikeuksien vuoksi päätös maksutasoista on luonteeltaan hyvin pitkälti tarkoituksenmukaisuuskysymys, jota tulee arvioida paitsi

oikeudenhaltijoille turvattavan oikeudenmukaisen korvaustason niin myös elinkeino-, kilpailu- ja kuluttajapolitiikan näkökulmista.

TEM toteaa, että OKM:n arvio ehdotetulla hyvitysmaksulla kerättävästä tuotosta ylittää merkittäväällä tavalla viimeisen viiden vuoden aikana kerätyn keskimääräisen tason, joka sekin on eurooppalaisittain korkea. Näin suurta muutosta on vaikea perustella tilanteessa, jossa monien arvioiden mukaan ollaan siirtymässä markkinoihin, jotka perustuvat yhä vähemmän alkuperäisten tai kopioitujen teoskappaleiden hallintaan. Esityksen kokonaisarviointia vaikeuttaa se, että arvioidun maksutuoton osalta ei ole esitetty erittelyä sen jakautumisesta eri tuotteille.

Yksittäisten laitteiden hintojen lasku suhteessa niiden tallennuskapasiteettiin johtaa hyvitysmaksun suhteellisen osuuden kasvuun tuotteiden loppuhinnasta. Tällä voi olla merkittäväkin vaikutus kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Suomesta ostetun tuotteen hintaero toisessa maasta ostettuun tuotteeseen saattaa kasvaa niin suureksi, että se lisää merkittävästi näiden tuotteiden rajat ylittävää kauppaa.

Asetuksen käytännön soveltamisen kannalta on ongelmallista, että laitteista joudutaan käyttämään eriasteisesti vakiintuneita kauppanimiä. Esimerkkinä mainittakoon tablet-laitteiden jättäminen maksun soveltamisalan ulkopuolelle. Tätä ongelmaa lisää se, että asetuksen käytännön tulkitseminen jää maksujen perimisestä vastaavan Teoston hyvitysmaksuysikön tehtäväksi.

TEM pitää perusteltuna, että maksun piiriin jo nyt kuuluvien tuotteiden osalta esitetyt hyvitysmaksujen maksutaulukoita tarkistetaan siten, että ylemmät kapasiteettirajat otetaan käyttöön. TEM esittää, että samalla kuitenkin lasketaan kaikista luokista perittävän maksun tasoa. Uusien tuoteryhmien mahdollinen tuominen hyvitysmaksun piiriin on toinen maksutasoon vaikuttava tekijä. Yksityiskohtaisten kertymääräarvioiden puuttuessa ei ole mahdollista ottaa kantaa siihen mikä olisi eri muutosten vaikutus hyvitysmaksun tuottoon. TEM toteaa, että edellä mainituilla perusteilla maksun kokonaistuoton tulisi asettua nyt esitettyä alemmalle tasolle.

Lisäksi TEM esittää, että asetus annettaisiin aikaisempien vuosien tapaan määräaikaisena. Tämä on välttämätöntä ottaen huomioon tallennusteknologioiden ja -markkinoiden nopean muutoksen sekä hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen järjestelmän uudistamisesta turvaamaan alan toiminnan taloudelliset edellytykset nopean teknologisen kehityksen olosuhteissa.

Tekijänoikeusjärjestelmän kehittämisestä

Hallitusohjelmassa todetaan tarve kehittää hyvitysmaksujärjestelmää. TEM katsoo, että nykyisen järjestelmän uudistamiseen olisi ryhdyttävä viipymättä. Teknisen kehityksen myötä laitteilla ja tallennusalustoilla tapahtuvan kopioinnin määrän on arvioitu laskevan, mikä tekee järjestelmästä pitkällä tähtäimellä kestävämmän. Maksupohjan kaventuessa maksuja on joko nostettava niin, että ne alkavat merkittävästi haitata laitteiden kauppaa tai sitten korvaustasot laskevat.

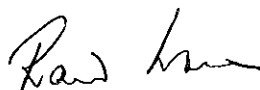
TEM kiinnittää huomiota siihen, että hyvitysmaksu perustuu tekijänoikeuksista tietoyhteiskunnassa annetun direktiivin 29/2001/EY. Direktiivin artiklan 5(2)b mukaan jäsenvaltiot voivat säätää tekijänoikeuden rajoituksesta, kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat (teos)kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen. Hyvitystä määriteltäessä otetaan huomioon teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen. Johdantotekstin 35 kohdan mukaan vähäinen vahinko ei perusta korvausvelvollisuutta. Kohdan 39 mukaan merkitystä on annettava myös sille, missä määrin teknisiä suojakeinoja on ylipäättään saatavilla. Direktiivi ei ota kantaa siihen millä tavoin hyvitys tapahtuu eikä se säädä hyvitysmaksujärjestelmien yksityiskohtia.

Koska yksityisen kopioinnin määritelmästä on direktiivissä rajattu pois kaupallinen käyttö, on yksityisestä kopioinnista mahdollisesti syntyvä tulonmenetys jo lähtökohtaisesti alhainen. Vähäinen kopioiminen ei lisäksi aiheuta korvausvelvollisuutta.

Koska teknisiä suojakeinoja on kehitetty ja niiden osalta on valittavissa erilaisia vaihtoehtoja, on niiden käyttäminen tai käyttämättä jättäminen oikeudenhaltijan valinta. Jos oikeudenhaltija ei käytä jo olemassa olevia teknisiä suojakeinoja, on tästä vaikeata vetää sitä johtopäätöstä, että oikeudenhaltija suhtautuisi kielteisesti yksityiseen kopioimiseen.

Tekijänoikeusjärjestelmän kannalta on haasteellista, että järjestelmä vähitellen kehittyi kohti verotustyyppistä järjestelmää, jossa korvauksia kerätään ilman, että varsinaista oikeudenhaltijaa voidaan saada selville. Korvaus on siten pikemminkin osa yleistä kulttuuritoiminnan tukea kuin taiteilijoiden toimeentuloa. Tämä kehitys ei vastaa direktiivissä 29/2001/EY säädettyä periaatetta yksityisen kopioinnin korvaamisesta oikeudenhaltijoille, minkä johdosta tulisi jatkossa pohtia vaihtoehtoisia tapoja kulttuuritoiminnan yleiseksi tukemiseksi.

Suomi on korostanut hyvitysmaksujen aiheuttamia ongelmia sisämarkkinoiden toiminnalla ja korostanut tarvetta pyrkiä EU-tasolla ratkaisuihin yksityiseen kopiointiin liittyvien korvausten osalta. Komission on lähiaikoina asettamassa selvitysmiestä pohtimaan näitä kysymyksiä, mikä tulee ottaa huomioon kansallisen järjestelmän kehittämisessä.

Raimo Luoma
Ylijohtaja

Antti Riivari
Hallitusneuvos

